

De kracht van de Salland Deal

Samen sterk in landbouw, water, natuur en landschap

— Jaap Starckenburg (Stichting IJssellandschap)

Gebruikers en beheerders van Salland zorgen samen voor een duurzaam beheer van het gebied. Groene en blauwe diensten worden efficiënt en effectief in goede onderlinge samenwerking geregeld. Door agrarisch natuurbeheer, landschapsonderhoud en waterdoelen met landbouw te combineren ontstaat een groen-blauwe dooradering die veel meer ecologische potentie heeft.

> De Salland Deal is een platform van organisaties en overheden die bezig zijn met concrete plannen voor het landelijk gebied van Salland. Het platform bestaat uit IJssellandschap (beheerder van grote landerijen), de pachtervereniging Deventer en omstreken, LTO-Salland, Agrarische Natuurvereniging Groen Salland, Kostbaar Salland (Fonds voor landschapsonderhoud), gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte en Waterschap Groot Salland. Het platform wil een *plus* behalen voor Salland die tevens ook een *plus* is voor de deelnemende organisaties en de individuele ondernemers. Voor Salland bestaat die uit het integraal, efficiënt en effectief aanpakken van doelen op het gebied van landbouw, water, natuur en landschap.

De leden van het platform hebben drie belangrijke overwegingen om mee te doen:

1. Veel belangen en wensen hebben één hoofdzaak gemeen: grond. De gronddruk en grondprijs zijn hoog. Boeren willen zeker met de nieuwe melkveewet en alle andere regels voldoende grond houden voor de mest en de voerproductie. Tegelijkertijd is niet alle grond even productief in een kleinschalig landschap en kunnen andere zaken als beheer voor water, natuur en landschap, mits goed uitgekend goed samengaan met landbouw.
2. Salland is een kleinschalig landschap met weteringen, lijnvormige elementen, lanen en grotere en kleinere bossen. De waarden van een natuurlijk landschap liggen vooral langs de randen aan die weteringen en bossen en landschapselementen. Als we die dooradering met extra weteringen, landschapselementen en groene bufferzones kunnen versterken, ontstaat een goed gestructureerd landschap, waarin het goed boeren is en waar tevens ruimte is voor landschap, natuur en water.

Voorwaarde is dan wel dat een gecombineerd en uitgekend gebruik van de grond mogelijk is!

3. De landschappelijke setting waarin de agrariër werkt, wordt steeds belangrijker. Het imago van het agrarisch bedrijf staat voortdurend onder druk: de "license to produce" vormt binnen de branche een actueel gespreksonderwerp. Kan de druk van de wereldmarkt om verder mee te gaan in de schaalvergroting ook plaatsvinden in een natuurlijk landschap?

Europese vergroening

De aanleiding tot de Salland Deal lag enkele jaren geleden in de vergroeningswensen van de EU (Gemeenschappelijk Landbouw Beleid). Om in aanmerking te komen voor inkomenssteun (betalingsrechten) moesten boeren meedoen aan vergroeningseisen. Aanvankelijk was door de EU landbouwcommissie ingezet op het braken van percelen of randen van akkerbouwgronden en het verder permanent houden van weides. Die braakliggende percelen en randen hoorden tot de ecological focus area waardoor zowel milieukundige als ecologische doelstellingen gehaald konden worden.

Voordat de plannen definitief waren, is in Salland onderzoek gedaan. Onderzocht werd om in een groot collectief deel te nemen aan de vergroening door vooral randen uit productie te nemen in combinatie met landschapselementen, bosranden, weteringen en dergelijke. Ons onderzoek wees uit dat Salland niet alleen opgesierd kan worden met een groen netwerk maar dat het ook grote individuele vrijheid en voordelen zou opleveren voor deelnemende agrariërs. En heel bijzonder: voor het eerst was er een substantiële Brusselse regeling waarbij lijnvormige elementen weer geld waard zijn want onderdeel van de ecological focus area. De werelden van landbouw, landschap en natuur dichter bij elkaar! Overigens was die vergroeningspremie voor de Sallandse boeren zeer interessant, zij verliezen gemiddeld genomen net als vele andere boeren op de zandgronden een aanzienlijk deel van de inkomenssteun nu de steun een vast bedrag per hectare wordt (flat-rate).

De vlieger ging echter niet op: de vergroeningsregels voor toekenning van de volledige betalingsrechten aan melkveehouders waren uiteindelijk zo soepel dat geen enkele melkveehouder zich meer genoodzaakt zag hieraan deel te nemen. Het Sallandse plan ging niet door. Maar de verschillende partijen hadden elkaar leren kennen en vonden dat er genoeg redenen waren om de samenwerking te continueren op basis van de kracht van onderop en binnenuit!

Het bidboek

In november 2014 hebben we het bidboek "Salland Deal, Samen sterk in landbouw, water, natuur en landschap" aan Hester Maij, gedeputeerde voor het landelijk gebied van provincie Overijssel aangeboden. Het bevat de ambitie, de doelen en de concrete projecten voor de komende jaren. Het is een dynamisch programma van projecten die komen en gaan. Een greep uit de concrete projecten.

Salland heeft met de IJssel en uiterwaarden, de Sallandse Heuvelrug en het oude natte heideterrein het Boetelerveld drie grote natuurterreinen. De overige natuur is gekoppeld aan het kleinschalige landschap. Het agrarisch natuurbeheer vindt plaats in collectieven waarbij de versnippering van weleer doorbroken wordt. De Agrarische Natuurvereniging Groen Salland werkt samen met andere ANV's in een collectief maar blijft het gezicht in Salland. Ook hier zijn nieuwe kansen: agrarisch natuurbeheer gekoppeld aan waterbeheer, gekoppeld aan landschapsbeheer levert potentieel ecologisch meerwaarde en robuustheid op!

Hoe breng je natuurbeheer aan de man? Hierin vervullen de gebiedscoördinatoren een centrale rol, zij zijn de motoren. Salland is nog steeds een lappendeken van kavels. Het is voor de landbouwstructuur, efficiëntie, verkeersveiligheid en milieu van het grootste belang om de grond bij het bedrijf te krijgen of in ieder geval te bundelen in 1 of 2 grotere veldkavels. Met die verkaveling (maar ook zonder die verkaveling) kunnen ook de doelen van agrarisch natuurbeheer, landschap en water meegenomen worden. LTO-Salland heeft een zeer goede score in succesvolle kavelruilen en werkt met gebiedscoördinatoren die iedere individuele agrariër, grondgebruiker of landgoedeigenaar kennen. De keukentafel is aldus de centrale plaats voor het succes. De inzet van de Salland Deal is om gebiedscoördinatoren permanent aan het werk te hebben voor alle doelen, inclusief blijvende kavelruil. Hiervoor is een startkapitaal nodig om het op gang te krijgen. Daarna bedruip het zichzelf via de bijdrage per geruilde kavel en een bijdrage uit overige geslaagde doelen.

Waterschap Groot Salland heeft nog een omvangrijke taak in het halen van de kwantitatieve en kwalitatieve doelen voor waterbeheer. In een succesvol project "Salland Waterproof" werd al bewezen dat kwalitatief en kwalitatief waterbeheer goed kan worden gecombineerd met de bedrijfsvoering van landbouwers. Water combineert ook met doelen van natuur en landschap. Programma's als Deltaplans Agrarisch Waterbeheer (gelanceerd door LTO landelijk), Zoetwaterbeheer Oost Nederland en overige lopende

Jaap Starckenburg leidt de redactie van het Vakblad rond op zijn terrein.

Foto's Fabrice Othburg

Moderne stal met uitloop richting rivier.

Natuur- en recreatieontwikkeling rondom De Natuurderij KeizersRande.

programma's dwingen die nieuwe vormen van integratie van doelen en samenwerking af.

Kenmerkend voor ons landschap zijn de vele kilometers aan lijnvormige elementen, de bosranden, de bosjes, de solitaire in het landschap. Ook zijn de zones rondom Deventer en Raalte/Heino met prachtige landgoederen kenmerkend. Het fonds Kostbaar Salland heeft in de vorige provinciale ronde al op initiatief van IJssellandschap en gemeente Deventer een fors onderhoudsbedrag voor 21 jaar in het fonds kunnen opnemen (totaal 236 contracten voor 21 jaar voor 8,5 miljoen). Nu is de ambitie om het areaal landschapselementen onder beheercontract uit te breiden met nog eens 50 contracten. Het geld wordt uitgekeerd aan de eigenaar van de elementen. ANV Groen Salland doet al veel beheer in dit kader. Tenslotte zijn er nog diverse andere projecten in ontwikkeling of uitvoering zoals educatie (boerderijscholen), verwerking berm- en slootmaaisel, verlichting en de politieke hetero hangijzers als leegstand en herbestemming van agrarische bedrijfsgebouwen en de verantwoorde sloop van de oude gebouwen met asbestdaken.

Van de korte klap en de lange slag

Een mooie inspiratiebron voor het efficiënt en effectief uitvoeren van projecten in Salland is te vinden in de dorpen. De dorpen krijgen vaak grote projecten voor elkaar door gezamenlijk de schouders eronder te zetten. Zo bestaat in het dorp Broekland de "korte klappen commissie". Deze club voert allerlei onderhouds- en herstelwerkzaamheden uit in en bij het dorp (straatje leggen, kinderspeelplaats opknappen, snoeiwerk enz.). Niet vergaderen maar meteen doen. Voor ons is dit ook de inspiratie om daar waar mogelijkheden zijn direct aan de slag te gaan en geen tijd te verliezen. Dat is best lastig. We werken zoveel mogelijk van binnenuit en van onderop maar dat betekent niet dat we kunnen vooruitlopen op besluiten van gemeenten, waterschap of provincie. Het platform Salland Deal verzamelt de projecten, probeert na te gaan welke overlap het heeft met welke belangen en hoe het verder te organiseren. De organisatie zelf ligt dan bij één van de aangesloten organisaties die het voortouw neemt. Subsidies worden beschikt aan een van die organisaties. Sommige zaken zijn nog veel meer agendavormend en vragen om nieuw beleid, een nieuwe aanpak of nieuwe samenwerking. Dit zijn projecten van de 'lange slag'. Een voorbeeld hiervan is de sterk afnemende bodemvruchtbaarheid waardoor mineralen en water niet kunnen worden vastgehouden. De ontwikkeling van een nieuw vitaal systeem van opbouw van bodemvruchtbaarheid is op de zandgronden in ieders belang, maar niet eenvoudig te realiseren.

Toekomst

De Salland Deal slaagt als we samen de plussen voor Salland en ondernemers weten te bereiken: Plussen op korte termijn en plussen in het verschiep. Daartoe zetten we in op een optimale samenwerking voor landbouw, water, landschap en natuur. Ons doel is om lokaal en regionaal en zelfs nationaal mee te denken over het komende landbouwbeleid. Hoe wordt de vergroening ingevuld en hoe kan die de "license to produce" worden die daadwerkelijk een natuurrijker landschap oplevert naast een welvarende landbouw? Dat natuurrijke landschap is een opgave voor alle betrokkenen in het Sallandse landschap.<

jstarkenburg@ijsellandschap.nl

IJssellandschap organiseert in samenwerking met de VBNE op 29 mei een symposium 'Samen sterk' (29 mei, 13.00 – 17.30 uur, www.vbne.nl)